

Keresztelő János jellemvonásai.

(Adventben).

Máté III. r. 7—11. v. „Mikor pedig látta volna János stb.“

Az ó kor népei között Izrael népére nagy feladat várt. Összehasonlítva történetét a többi népek történetével, azonnal észrevesszük, hogy Izrael történetén egész jellegzetesen vonult végig egy eszme, egy gondolat, egy vágy és egy törekvés. S ez eszme, e törekvés egy tisztultabb vallásnak elérése. Ezt keresi a nomád élet, a bűnök között való hánykodás, ezt a pusztai vándorlás, a próféta-ság, a papuralom és a királyság; erre törekszik a fogság szenvedése és a két templomnak felépítése. Mindezekből úgy tetszik nekem: az ó-kor népei között Izrael népének az volt a feladata, hogy kifejtse Isten egységének eszméjét. Feladatának a nép megfelelt. A természeti vallásból szellemibb vallásra tört, míg később a jó és gonosz szellemekben való hitet felváltotta az egyedüli Istenség fogalma. Sok rázkodás történt e miatt Izrael életében, de minden rázkodás újabb tisztuláshoz vezetett. És mikor Izrael népe megfelelt a reábízott feladatnak, mikor már az egy Istenség fogalmát még eszményibbé kellett tenni, hogy az az összes emberiségnek közkincsévé válhassék: akkor a népnek, mint egységes nemzetnek, le kellett tűnnie a világszínpadán szerepet játszó nemzetek sorából.

De e letűnés nem volt rövid időnek kérdése. Évszázadok keserve és reménye, küzdelme és csalódása folyt csendesen tovább, míg teljesen megérlelte a népet, hogy lehúlljon a történelem egységes nemzetének fájáról. Ha hallgat a nép prófétáira, kik őrállói voltak még az életfájának, ha vezérei lelkét nem csábították volna el az élvezek és erkölcstelenség, akkor talán még az a feladat is Izraelre várt volna, hogy az Isten egységének eszméjét a tökéletességig kifejtse és a világnak közkincsévé tegye. De megromlott állapotában új, az előbbinél szentebb hivatás nem várhatott reá, le kellett tűnnie.

A próféták már rég elhallgattak. Nincs ki ostorozzon és nincs, aki buzdítson. De még a romlottságban is erős a hitnek ereje. A nép által

korábban hitt minden Istenek közül kiválasztott Isten, a maga kiválasztott népét meg fogja szabadítani — e hit járta be a nép kebelét. Jönnie kell még földi nagy dicsőségnek, melyet egy nagyobb, az ezeréves lét után majd csak a mennyei birodalomban követhet. E hit megvalósulását próféta fogja megelőzni és a messiás fogja eszközölni — így gondolták. Évszázak telnek és nem szól próféta. Birodalmak emelkednek s birodalmak buknak és a hit valóságára még nincsen semmi jel. Már a nép is meghasonlik, felekezeteiket alkot, egyrésze a világtól való elvonulásban, másrésze a törvény betüinek betöltésében, harmadik része a tagadásban s az ezzel párosult dölyfben keres megnyugvást. A szétválás több erkölcstelenségnek és sokak lelkében egy jobb utáni több vágyódásnak lesz alapja. És mikor Izrael országa teljesen meg van már érve a lehullásra s mikor új birodalmak alakulnak s mikor Izraelben legnagyobb a vágy a Messiás után: akkor ime kiáltó szó van a pusztában. „készítsétek meg az Úrnak útját és egyengessétek meg az ő ösvényét“. Igen! egy próféta, Keresztelő János jelenik meg a pusztában, hirdetni a múltnak lezárását és egy újabb hajnalnak hasadását.

A felolvasott ígék Keresztelő Jánosnak a szavai. A pusztai prédikátor jellemének két vonását állítják azok előnkbe. Lássuk e két jellemvonást.

* * *

Keresztelő János jellemének egyik vonása a *meg nem alkuvás*. Próféta a pusztában! mit jelentettek e szavak? Örömet és bánatot, reményt és félelmet. Örömet, mert újra szól Isten, hogy kijelentse népe számára akaratát; bánatot, mert letöri az ezeréves és a mennyei birodalomban való hitét; reményt, mert egységet fog talán teremteni a megosztott nemzetben és félelmet, mert a bűnt le fogja leplezni. Próféta van a pusztában! ki el-eljár Jeruzsálembe is, ott lát és hall; ki magányában elmélkedik s tisztában van önmagával, hivatásával, a néppel s ennek életével. Próféta van a pusztában! Menjünk, menjünk hallani az örömet és reményt, melyet ajkai szólnak. És a nép, mely jobb időket vár, mely nem fél a próféta elé vinni életét, tolongva-tolong őt hallani. Félelem hatja át a farizeusok és sadduceusok lelkét. Ime egy pusztai prédikátor kezébe ragadja tőlünk a nép vezetését, leleplezi bűnös tetteinket, megfoszt a hatalom és befolyástól, tönkreteszi tanításainkat, ítéletet mond erkölcseink felett: menjünk, menjünk mi is, szólnak a farizeusok és sadduceusok s keressünk békülést, megalkuvást a pusztai prédikátornál vagy talán, ha látjuk, hogy jó lesz nekünk is megtérni, ha a próféta nekünk való ember, mi is hozzátérünk, követői leszünk és ő eszköz lesz a mi kezünkben s neki meg kell velünk alkudnia, külön-

ben megtagadjuk prófétaágát, vagy többet ennél, tartalékban lesz a farizeusi sikeres eszköz, a végnek közel hozása.

Csalóka hit! Hiu ábránd! Hatalmi dölyf, mely csak önmagával vet számot s minden egyebet saját eszközének tekint! A farizeusok és sadduceusok a pusztába mennek. A próféta fogadja: „mérges kigyóknak nemzetségei, kicsoda intett meg titeket, hogy az Istennek következő haragját eltávolítsátok“. Teremjete jó gyümölcsöket, hogy Ábrahám, a ti atyátok, arra ne hivatkozzatok, „mert a fejsze a fának gyökerére vettetett s minden fa, mely jó gyümölcsöt nem terem, kivágattatik és tűzre vettetik“. A farizeusoknak a torkán akadt a szó. A farizeusok tisztában voltak már Jánossal, a próféta kimondta már az ítéletet, kimondta szigoruan, kérlelhetetlenül. Itt nincs kivel alkudni, itt hiába való szavakat, érzelmeket vesztegetni. A próféta tudja hivatását, abból mit sem enged; tudja: kit miként kell fogadni és megtette. Tudja, látja, hogy neki még a királlyal, Heródezzel is dolga lesz, de ott is szigorú, ott is kérlelhetelen, alkuvást nem ismer! Pedig ha megalkuszik, talán ellenállhat a farizeusi csoportnak, vagy lehet az uralkodásban társa Heródesnek. De ő sehol és semmiben nem alkuszik senkivel. Ő Istennek küldötte, s az a kérlelhetetlen igazságot képviseli s csak így méltó arra, hogy lezárja a múltat és hirdesse a jobb jövő hajnalának hasadását.

Évszázak teltek el, mióta a pusztai prédikátornak, mint szigorú erkölcsbirónak példája az emberiség előtt áll. Évszázak teltek el, mióta jellemvonását az igazságban nem alkuvást megismertette s mégis követi-e őt bár ma az emberiség? Nem! A mi korunk is fél az igaz szótól, az igaz tettől, mert a tiszta igazság merev, hajthatatlan s amaz eréllyel működik, mellyel János a pusztában. Korunk pedig símulékony, megalkuvó. Az igazságnak győzelemre vezetése legtöbbször a jövőnek marad. Ma a kenyér és kedv keresetre irányúl minden törekvés s e miatt el kell nyomni a meggyőződés szavát, megtagadni az igazságot, meg kell alkudni a körülményekkel, ez a jelszó a vezető! Igen! ma alkuszunk; vásári cikk lett minden. Vásári cikk a jellem, az önérzet s maga a becsület is. Megalkuszunk a tekintéllyel, hatalommal, mert kapaszkodó a világ. S csakhogy hibáinkat lealkudhassuk, mi kell a mai korunk más egyéb? Legyünk nagyok, legyünk hatalmasok a világ szemében: ezt keressük s ezért alkuba bocsátjuk talán a vallást, a templomot és árverésre a hazát.

És a pusztai prédikátornak feje vétetett. Nincs hát többé próféta, aki lángostorral végig sújtana korunk alkuvó szellemén? Nincs? Ha nincs, támadjanak! Nyílaljon át szívünkön Keresztelő János szózata, példája tegyen mindnyájunkat szigorú erkölcsbiróvá, kinek jellemvonása a *meg nem alkuvás*.

Keresztelő János másik jellemvonása, hogy *nem lépi túl hivatása körét*. Keresztelő Jánost megalkuvásra bírni nem lehetett. Más módhoz kellett tehát folyamodni. És a farizeusok s a sadduceusok ama módhoz folyamodtak, mellyel rendszeren legkönnyebben törbe lehet az embert ejteni. A hiusághoz fordultak. Próféta vagy-e, kérdék. Nem vagyok, felelt János. Ilyés vagy-e, kinek ama lángszekéren való visszajövetelét, melyen elragadtatott, várja a zsidó nép. Nem vagyok, felelte János. Hát akkor több. Messiás vagy-e, ki a néphit szerint megalapítja az ezeréves, azon túl pedig a mennyei fényes birodalmat? Messiás sem, felelt János, „én kiáltó szó vagyok a pusztában!” Ha Keresztelő János eme, a hiuságnak tetsző neveket elfogadja, törbe esik, jelleme semmivé lesz. De a pusztai prédikátor tisztában volt önmagával, hivatásával s a jövővel. Volt ideje a magányban gondolkozni, önmagát megismerni és megállapítani, hogy ő csak úttörője annak, ki majd világ megváltó eszméivel fog fellépni. Ő csak „kiáltó szó”, nem egyéb. És boldog, ha teljesítheti hivatását. Annak, ki utánna jő, hatáskörébe nem vág, arra a szere'etalapra, melyre majd az idvezítő áll, nem helyezkedik. Ő meg nem bocsát, nem vigasztal, szentlelket nem ígér, ő csak *kiáltó szó*, érzi önkicsinységét azzal szemben, aki eljövendő, tudja, hogy az ő hatásköre a feddés, dorgálás, az igazságok kérlelhetetlen kimondása; a meg nem alkuvás, ezt cselekszi, de ezentúl semmit, még ha Heródes birodalmát, vagy a mártírságot ajánlják is fel neki, mert „én keresztellek titeket — így szól — vizzel a megtérésre; de amaz, aki én utánnam jő, nálamnál erősebb, kinek nem vagyok méltó, hogy csak saruját viseljem: az titeket keresztel szentlélekkel és tűzzel”.

Vajha, mint a próféta, tisztába volnánk mi is hivatásunkkal s betöltenők azt úgy, mint ő. Vajha hivatás és hatáskörünkön túl sohase igyekeznénk terjeszkedni. Így elejét vennők a korunkban dúló egyenetlenségeknek, kellemetlen civódásoknak és áskálódásoknak. De korunk emberének nem elég a saját hatásköre, nem elég, ha kis körben boldog és nagy lehet; jobb szeret saját hatáskörébe vonni mindent és selejtes vagy mondjuk látszólagos munkával mindenütt feltűnni. Igen, mert óriási a hiuság, mely eltölti a kebleket. Itt egy ember, a sors szerény helyzetbe állította, hol nem terem számára világi dicsőség és nem ismeri, nem emlegeti nevét a hírlapok mindennapi közleménye. Hiusága viszi, feltűnni akaró vágya ösztönzi s elhagyja családját, szűk hatáskörét; lesz másoknak szolgájává, kegy hajhászóvá, megtagadja önérzetét, csak hogy mások hirnevében ő is osztozhassék. Ott egy másik megtagadja övéi kiáltó szükségletének kielégítését, csak hogy neve ne hiányozzék a jótékonyág vezetői közül. És foly a hátmegetti munka is mindenfelé. Az ifjú nem vár a csendes előhaladásra, félre akarja lökni útjából az öre-

get; a felnőtt nagyvási hóbortjának kielégítése végett vadássza a népszerűséget, szövetkezik még az ördöggel is, csak hogy célját elérhesse. A más a nemes dolgok megvetésével, minden iránti közönyével akar fellünni. És így megy ez tovább minden úton, a társadalom minden osztályában. Oly ember pedig, ki elismerné önkicsinységét, ki csak saját hivatását igyekeznék betölteni, mint a próféta, aki másnak hatáskörébe be nem avatkozik: kevés van. Ajánld csak fel a mai kor emberének a próféataságot. két kezével ragadja azt meg s legfennebb azért üt homlokára, hogy ő ezt eddig nem tudta, de a nevet és hatáskört elfogadja. Mondjad, hogy Messiás. Természetes! kiáltja ő; nem az, aki utánam jő, hanem én, én keresztelek szentlélekkel és tűzzel — hirdeti; aki utánam jő, annak nincs miért fáradni elvégezek én mindent — folytatja. És aztán ezért egyre nő a csalódottak, az elesettek, sőt elzüllöttek száma. Hiuság, nagyvási hóbort, kapaszkodás és kedvkeresés, melyek a mily könnyen emelnek, ép oly könnyen el is ejtenek, ezek megrontói ma a társadalomnak. Ezek miatt van, hogy csak kevesen emelhetik fel szavaikat rendíthetetlen igazsággal, mint a próféta; ezért van a sok megalkuvás, ezért van a sok akarnok erkölcsbíró, kinek szavának semmi értéke, ki ha csak egy hibánkra figyelmeztet, mi az övét halomszámra zúdíthatjuk fejére.

Afiai! Előttünk áll a próféta, Keresztelő János jelleme. Előttünk az ő meg nem alkuvásának és szerény visszavonulásának jellemvonása. Évszázadok óta példa ez az emberiség előtt. Figyeljétek meg s kövesseitek! Ne alkudozzatok a világgal az igazságról. Neveljétek ebben gyermekeiteket. És ti ifjak, kik letéteményesei vagytok a jövőnek, kiknek okulnotok kell még a mi botlásainkon is, szerezzetek magatoknak igaz erkölcsöt, szilárd jellemet. Tiétek lesz a vallás, a haza; az igazságból ne alkudjatok, de egyszersmind azoknak dolgaiba, kik nálatok nagyobbak, ne avatkozzatok, igazsággal, de szerényül haladjatok. És ti mindnyájan értsétek meg: közelget az, ki szentlélekkel és tűzzel fog kereszteni; azért hallgassátok e kiáltó szót: „térjete meg, mert elköze'ített a mennyeknek országa!“ Értsétek meg: „a fejsze a fának gyökerére vetett s amely fa jó gyümölcsöt nem terem, kivágattatik és a tűzre vetvették. Teremjete azért illendő gyümölcsöket“. Ámen.

Csifó Salamon,

teol. tanár.

Keresztények kell-e, hogy legyünk?

Máté XIII. 44.

Keresztényeknek kell-e lennünk? Ezzel a kérdéssel nem arra gondolok, hogy vajjon nekünk a keresztény egyházhoz kell-e tartoznunk s abban megmaradnunk, az istentiszteletre eljárunk, az uri szentvacsorában részesülnünk s gyermekeinket megkereszteltetnünk. Nem! Ezzel a kérdéssel csak arra gondolok, hogy nem kell-e nekünk buzgóbb és igazabb keresztényekké lennünk. Nem kellene-e nekünk erkölcsösebbekké, mélyen és komolyan az Ur Jézus Krisztusnak igaz követőivé lennünk. Sokan azt mondják, vagy legalább is gondolják, hogy ez igen nagy kívánság. Bár csak úgy nagyjában lehessen az ember Jézus követőjévé. Olyan kegyes, szelid, igazán krisztusi lelkületű tanítvánná válni — a mai világban, mégis csak túlzott kívánság. Keressünk hát a mai napon erre a kérdésre feleletet K. T. *Keresztényeknek kell-e tulajdonkép lennünk?*

I.

Ugy tetszik, hogy erre a kérdésre sehol sem találhatunk jobb feleletet, mint éppen a mai szentleckében, abban a hasonlatban, amelyet az Üdvezítő beszél el a szántóföldben elrejtett kincsről.

Egy ember áll a szántóföldön, kezében csákánnyal és dolgozik. Nem az ő földje. Hogy napszámos-e vagy bérlő, nincs megmondva. Elég az, hogy kemény munkában van. Irtó csákányát sűrűn vágja a kemény földbe, hogy minél mélyebbre juthasson. Talán egy vastag fagyökeret vagy egy régi határkövet akar itt kiásni.

Amint csapást csapásra mér, egyszerre csak egy különös hang üti meg a fülét. Olyan tompán hangzik. Az ember meghökken egy pillanatra. Még egyszer odaüt arra a helyre. A különös, tompa hang egyre jobban hallszik. Talán egy kincs lesz itt eltemetve, még a háborús időkből? Hiszen erről gyakran hallhat az ember! Megfeszített erővel fog hozzá újra. Nehéz verejtékcseppek futnak végig arcán. Néhány perc

mulva a mélyre ér s kihúz onnan egy nehéz vasszekrényt. Fel a fedelét. Alig várja, hogy a zár kinyíljon. S a következő pillanatban elvakultan áll — a napfényben szikráznak a sárga aranyak. Remegő, izgatott kezekkel nyul bele: fenékgig szinarany.

Félig a félelem és félig a boldogság érzése fogja el. Leül, gondolkodik. Mit tegyen? Egyszerre urrá, gazdaggá lenni! Óvatosan néz szét. Senki sincs a közelben. Veszi a szekrényt, újra a gödörbe süllyeszti, úgy, amint volt. Földet tesz rá újra s mintha semmi sem történt volna, tovább dolgozik nyugodtan napestig. Senki sem tud róla, hogy ő mit talált.

Eltelik aztán néhány nap, néhány hét. Aztán egy napon, csak úgy véletlenül, elmegy a föld tulajdonosához. Nem eladó-e az a föld? Az elrejtett kincsről szó sincs. A birtokos nagy összeget kér. Hogy tudja ő azt megfizetni? Mert a földet föltétlenül birnia kell. Igen, de honnan, miből vegye a pénzt? Akkor villan át agyán, hogy eladja házát, csürét, mindenét amiye van, csak hogy megszerezze a földet. Egyideig még harcol magával. Hogyan? Házamat, gazdaságomat eladni! Megválni attól, amihez drága verejtékcseppek és emlékek fűznek? Megtudnám ezt tenni? De újra feltűnik előtte a fénylő arany, amit a szántóföldben talált. „Hisz azzal én mindent ezerszer visszavehetek. Mi az mindezzel a drága kincsel szemben? Ha én egyszer ezt a kincset birhatom, nincs szükségem semmire, mert akkor mindent birni fogok. És megalkudtak. És efelett való örömében elmegy és eladva mindenét, amiye van, megveszi azt a szántóföldet“.

Igaz, hogy eljárása nem volt a legbecsületesebb, mert nem jelentette mindjárt a talált kincset a tulajdonosnak. De ebben a hasonlatban ez nem jön kérdésbe. Jézus itt csupán csak azzal a kérdéssel foglalkozik és azt akarja nekünk csupán megmutatni: mi mindent odaad az ember azért, hogy azt a drága kincset megszerezhesse. Arra akar rámutatni, ami neki egészen magától értetődő, hogy egy ilyen kincsnek a birásáért mindent fel kell áldozni. Hiszen mi volt a ház, az udvar, a csür s annak az embernek egész gazdasága ahhoz a fejedelmi kincshez képest, amely őt százszor, ezerszer gazdagabbá tette, mint minden, amit eddig a magáénak mondhatott, minden, amit érte adhatott.

Mekkora volt öröme, amikor a szántóföld a talált kincsel együtt törvény szerint az övé volt, amikor odament és az ő kincsét elvitte onnan. Óh, bizonyosan alig várta, hogy arra a helyre érjen és a nehéz szekrényt újra a kezébe vegye.

És, amikor az esti szürkületben a mezőkön átlihegett, óh, hogy nyomhatta az a nehéz aranyteher, a leroskadásig! Utolsó erejét kellett összeszednie, hogy gazdagságát elrejtse.

S miközben a verejtékcseppek alászaladtak, neki csak egy gondja

volt: az ő drága kincsét haza teremteni. Egy pillanatig sem gondolkozott azon, hogy hogyan vigye tovább az ő terhét. Egy pillanatig sem kérdezte, hogy csakugyan elfogadja-e és megtartsa-e azt, amit a sors ölébe dobott.

Akinek egy nagy szerencse jut osztályrészül, az két kézzel nyul utána s egyáltalán nem kérdezi: vajjon el kell-e fogadnom? Mert az ő számára ez nem rákényszerítés, hanem a birhatásnak örömteljes lehetősége.

II.

Most már megértjük úgy-e testvéreim, hogy mit akar nekünk mondani ezzel a hasonlattal az Idvezítő. Azt mondja nekünk: az Istenországa, az igazi kereszténység olyan felséges és oly értékes valami, amiért az ember mindenét odaadja. És hogyha semmink sem volna, csak egyedül Jézus és Jézusban az istenországa, akkor is jó cserét csináltunk, mert boldogabbak lehetünk, mint bárki más e világon.

A kereszténység nem fanyar kényszer, hanem kibeszélhetetlen boldogság. Csak annyira kényszer, mint amennyire kényszer volt annak az embernek az ő talált kincsét elvinni. Bizony sok nehézséget, sok harcot idéz fel bennünk, valamint az az ember is nehezen kellett vigye az ő kincses ládáját. De amiként az az ember az ő terhét, úgy hordozza a keresztény ember is az ő keresztjét panasz nélkül, mert tudja és érzi: „Nekem egy drága gazdagság jutott, egy gazdagság, amivel szemben minden kincse és minden keresztje ennek a világnak semmivé lett.“

Kereszténynek kell lennünk? Óh, aki még ilyet kérdez, annak sejtelme sincs arról, hogy mi a kereszténység, hogy az nem sivár kötelesség, hanem egy felséges jog, nem szomorú kényszer, hanem boldog lehetőség.

Kereszténynek kell-e lennünk? Nem, nem kell. Ép oly kevésbé kell, mint ahogy a gyermeknek kell elvennie azt az aranyalmát, amit az édesanyja nyújt feléje. Ép oly kevésbé kell, mint ahogy a kereskedőnek kell elvennie azt a drága gyöngyöt, amelyet neki valaki felkinál. Sem a kereskedő, sem a gyermek nincs kényszerítve a gyöngyöt, illetve az aranyalmát elvenni, hanem ők boldogok, hogy azt el szabad és el lehet venniök. Éppen így a kereszténység is egy kincs, amiért már sokan adták mindenüket oda.

„Élméne és eladá mindenét, amije volt“. Mindent, amije volt. Szeretném, ha egyszer láthatnók végigvonulni a mi templomunkban azoknak hosszú sorát, akik az ők hitükért és Üdvözítőjükért nemcsak pénzeiket és javaikat, hanem mindenüket, még az életüket is odaadták. Minden idők vértanuinak nagy seregét Istvántól és Páltól s azon meg-

számlálhatatlanoktól } elkezdve, akik a nagy keresztényüldözések között inkább az ők testüket és életüket adták oda, semhogy keresztény hitüket tagadták volna meg; ezeknek hosszú sorától elkezdve a modern idők vértanuiig, akik talán a bolsevista vagy más rémuralmak és üldözések közepette az ők hithűségükért életükkel fizettek.

Igen. Életünket odaadni. Ezt könnyű kimondani úgy-e k. t. De gondoljuk csak át egyszer igazán és mélyen: mit jelent az, önként, teljesen önként adni oda az életet és mindent, amink ezen a földön van, mert az élettel együtt jár minden, amink van: a feleség, a gyermek, az édesapa, az édesanya, pénz és jószág, hajlék és kék ég, tarka virágok, emberi örömök, jó barátok és játszótársak... minden, de minden.

És ők mindezt önként adták oda. Ugy-e, azt kell mondanunk, hogy az, amiért ők mindent odaadtak, az előttük roppant nagy érték kellett hogy legyen, amit ők felbecsülhetetlen nagy boldogságnak tartottak. És mi volt ez? Az ő kereszténységük, hogy Jézust megnyerhették és birhatják.

S képzeljük csak el, ha egyikünk megkérdezné ezeket az embereket: „Kell-e, hogy keresztények legyetek, kényszerítve voltatok-e Jézushoz annyira ragaszkodni?” Óh — mondanák ők — nekünk nem kényszer volt, mi nem akarhattunk és nem tehattünk mást, hiszen olyan jó nála kereszténynek lenni, a mi Urunkhoz ragaszkodni, benne erősen állani, hiszen ez a mi egész boldogságunk.

K. t. Ezeket hallva, vajjon nem kell-e elgondolkoznunk és önmagunktól megkérdeznünk: Tudom-e tulajdonképpen, van-e nekem tulajdonképpen halvány sejtelmem arról, mit tesz, mit jelent kereszténynek lenni? Van-e nekem sejtelmem arról, hogy a kereszténység az embert boldoggá, boldogabbá tudja tenni, mint bármi egyéb ezen a világon?

És egyáltalában próbáltam-e valaha az én életemet igazán és teljesen Jézus szerint élni, az ő követésébe állani? Hogy aztán nálam is bekövetkezzék az a nagy és mélységes öröm, amit én semmi egyébért oda nem adnék.

Nem kényszer hát kereszténynek lenni, hanem Istennek kegyelme, hogy az ember azzá lehet, ami akar, hogy az ember megajándékozhatja magát azzal a drága kincssel, amely boldogabbá tesz bennünket, mint minden egyéb, amit az életben magunkénak mondhatunk.

*

Georg Koch: Muss man ein Christ sein? című prédikációja.

Fordította:

Fekete Lajos,
fogarasi lelkész.

Lőn világosság.

(Karácsonykor).

I. Móz. 1. 3., „Monda Isten: Legyen világosság és lőn világosság“.

Valami rettenetes lehetett az, mikor „sötétség vala a mélységnek színén“. Határtalan nagy, vak sötétség, amelyben nincsen alak, amelyben nem tenyészik élet, amelyben nem vezet, nem igazít el egyetlen sugárka sem s amelyben olyan jól érzi magát a bűn, a halál. De az Urnak szava csendült e szomorú, élettelen világ felett: „*Legyen világosság és lőn világosság*“. Lőn világosság! És egyszerre a maga valóságában látszott minden alak. Kicsit mutatott a kicsiny, nagynak tűnt fel a nagy. Élet fakadt fel mindenfelé, mélység és magasság benépesült. S milyen szép volt az az élet! Tiszta, szent, amint a Teremtő kezéből kikerült. Fényes sugár vezetett biztos ragyogással útján minden teremtményt.

Ebben a fényben élt az Isten képére teremtett első ember. Óh, hogy csak olyan kevés ideig tudott élni s a világosságnak a sötétséggel újra és olyan hamar össze kellett keverednie! Mig a természet világának szép napja tovább ragyogott, tovább terjesztett sugaraival életet, meleget, fényt, szépséget, addig az ember lelki világát nagy sötétség fedte be, telve formátlansággal, rémülettel, tévelygéssel, bűnnel.

Mekkora árnyat is vetett az ember elégedetlensége, tévedése a világra! Nem látszik abban a sötétben, az első négyezer esztendő sötétjében semmi tisztán. Összekavarodnak az alakok. A távoli közelinek látszik, az óriás törpének, a szép rútnak, a fenséges közönségesnek és megfordítva: a vétek erénynek, a bolondság okosságnak, az iszonyat gyönyörnek. Magának az Istennek képe is láthatatlan lesz; nagysága, szentsége, igazsága, irgalma, kegyelme elmosódnak a terjengő sötétben.

Kicsinyes, ormótlan bálványokat, erőnélküli, formátlan, emberész és emberkéz csinálta törpeségeket megnöveszt, istenné emel a torzító, hamisító sötét. Micsoda sötétség is lehetett az, amelyben még az Isten dicsőségének sugarai sem látszottak?!

A sötétség rendszeresen tele van rémülettel, félelemmel. A sötétben járó fél, remeg, útat, irányt téveszt. Iránya a bizonytalanság, útja előtt folyton örvény táng, amely elnyeléssel fenyegeti. Hogy fél, hogy reszket a bűnös ember, hogy próbál fényt gyújtani áldozati máglyáinak tüzével. De attól csak az árnyék nő, amely tele van az ijedt képzelődés rémalakjaival. Az a balgatag félelem, mellyel zizegő levélnek, csattanó vilámnak, sivító szélnek, háborgó tengernek, vak éjszakának oltárt emel a Jézus előtti ember: hangosan beszél a rémek édesanyjáról, a lelkeket borító sötétségről.

A sötétségben nincsen élet; ami van, az is csak élősi élet: a halál szolgálja, a pusztulásé. A sötétben tenyésző penész és gomba életnek látszik ugyan, de voltaképpen az életnek pusztulása csupán. A lelki sötétségben járó emberiség látszólagos élete is ilyen. Bátorsága, mint erőszak, bölcselkedése mint hitetlenség, szerelme mint erkölcstelenség, alázatossága mint embereknek szóló hízeltetés, szépsége mint önbálványozás nyilvánul.

A sötétség a bűn hű szövetségese. Átláthatatlan takaróul kínálkozik, pedig csak mi nem látunk át rajta. Mennyi irtózatot, mennyi megse nevezhető, névtelen rosszat takar az emberiség lelkét elborító sötét. Akinek a szive fáj e miatt, mert a világosságra, az ő eredeti állapotára emlékező szív a sötétben is sajog: milyen keservesen sír e miatt. „Nincsen senki, aki jót cselekednék”; „Eltévelyedtünk, mint a pásztor nélküli nyáj”; „Vajha megszakitánád az egeket és leszállanál!”

És „az Ur mondá: legyen világosság és lőn világosság”. „És ez a világosság fénylik vala”. Az a világosság, melynek jövetelét hirdette a betlehemi csillag s az éneklő angyalsereg: „Az igazságnak ama napja” az emberek Megváltója megszületett. Mekkora fényesség volt az, amelyet a betlehemi pásztoroktól a keleti bölcsekig meglátott minden üdvösségre vágyó lélek! És „lőn világosság” általa.

Egyszerre újra tisztán látszott Istennek a képe, az igaz Istené. Az áldott fény tisztán mutatta a tehetetlen bálványok semmiségét s az igaz Istennek erejét. Ami eddig elrejtett vala a sötétség által, azt megjelenté Jézus. Egyedül csak ő általa, az ő lelkének fényében és tudományának világosságában látjuk és ismerjük meg Istent.

Jézus eljövetelével megszűnt a félelem, a sötétnek, a bűnnek reszketése. Eltűnnek a folyton kérlelendő, busás áldozatokkal engesztelendő rideg, zordon bálványok. Eltűnt a haragvó, a bosszúálló Jehova s előtűnt az irgalmas, a bűnösöket is szerető mennyei Atya, a „Mi Atyánk”. Hogy micsoda félelem szakadt le a világ szivéről, azt mi, mai emberek, akik Jézus életének és tudományának világosságában élhetünk, jóformán meg sem tudjuk mondani.

Ahova fény süt, ott pusztulni kell az élősdie életnek, a sötétség gyermekének. Ahova Jézus tudományának világossága elért, ahova azt beeresztették, szívbe, házba, országba, földrészbe, ott pusztulása lön a bűnnek, a halálnak — s fakadása lön az igazi életnek, annak az életnek, amely nem véges, amelyen nincs hatalma az elmúlás törvényének, mert örök, mint maga a forrás, amelyből származik.

Ennek a fénynek a hajnalhasadását ünnepli a keresztény világ minden karácsonykor. Ezt a fényt kell befogadnia ma is kunyhónak és palotának egyaránt, mert különben megöli a sötétség a maga rémeivel, képzelődéseivel.

Erre a fényre van szüksége a mai kor gyávaságának is. Mert a ma embere a sötétség miatt fél s ha küzdelmek állanak útjába, lelki sötétség által megsokszorozva, lába megrogy, lelke összetörik. Az a sok összelörő élet, amely szemünk láttára pusztul el, arról beszél, hogy még ma is nagyon sokan vannak a sötétben járók, akik a vak éjszakában nem ismerik meg a vezető atyai kezét, vagy nem bíznak már abban sem.

Pedig a nap süt az égen, Jézus tudományának fénye, tisztán, világosan ragyog mindenfelé. Mégis mennyi tévelygés, mennyi habozás, mennyi élettelenség, mennyi halál mindenfelé. Miért, hogy az első karácsony óta nincsen karácsony mindig és folytonosan? Miért, hogy a lelki nap: Jézus Krisztus az ő tudományának fényével nem világít mindenüvé?

Azért, mert a napot is ki lehet rekeszteni, zárni. A sötétet szerető szem beárnyékolja a maga ablakát s eltílt magától minden fényt. Az erős fény bántja is a homályhoz szokott szemet. Szelidebb fény kell a mi tévelygésektől megromlott szemeinknek. A saját elménknek gyenge fényessége a mekkora terecskét bevilágít, az a mi életünk köre. S amilyen furcsa, tartalom nélküli árnyékot rajzol a vak homályon: az a lelkünk tartalma. Mégis úgy szeretjük azt a pislogást, hogy nem adjuk oda semmiféle napnak, még Jézus tudományának a fényességéért sem.

Az tartja vissza az embert a fényben járástól, Jézus életének megélésétől, hogy ennek ragyogásában s saját maga világa elhomályosulni látszik. Mert a mesterséges fény, még ha megszámlálhatatlan gyertyafény erejével bír is, elhomályosul az igazi nap előtt. Azért olyan szomorú, olyan sötét, olyan tévelygő a világ, mert a maga mécseskéinél nem lát, a fénylő napot pedig nem akarja látni.

Közel kétezer éve, hogy felsütött reánk a lelki nap: Jézus Krisztus napja. Mennyi virág, mennyi élet, mennyi üdvösség fakadt azóta általa. Óh nyíljatok meg szívek, engedjétek be éltető fényét, hadd pusztítson el ott minden pusztító halált s hadd fakasszon örökéletet. Nyer-

jetek tőle fényt, boldogságot, tudást, erőt, bölcseséget, bátorságot, üdvösséget.

Vegyetek világot tőle a ti mécseitek számára, mert másban nincs világosság. Ő az igaz világosság. Istenen kívül minden más fény véges, értéktelen. Ne féljen senki világosságért közeledni ő hozzá, mert ha világossága tőle származik, közelében csak annál erősebb lesz az. De ha csak lámpafény, akkor el fog sáppadni közelében. A napot csak napvilágnál lehet látni. Istent csak Jézus tudományának a fényében ismerhetjük meg igaz valójában.

Ragyogj hát Betlehemnek csillaga! Világolj igazságnak napja! Végy el fényeddel rólunk minden rettegést; töröld ki szivünkből minden bűnt s mutasd útunkat oda fölfelé, ahonnan örvendező angyalok szállottak alá egykoron, jóakaratot és békességet hozva a világra! Ámen.

Geréb Zsigmond,
fiatfalvi lelkész.

Hősök emléke.

II. Sámuel I. 25. „Óh, hogy elhullottak a hősök a harcban“.

Van-e lélek, mely ne bús gondolatokkal s szív, mely ne kegyeletes érzésekkel telítve jött volna ma — a világháboruban elesett hőseink emléktáblájának leleplezési ünnepén — az Isten templomába? Óh bús emlékek rajzanak ma a fájdalomtól égő keblekben. Sohajok szállnak vissza rémes világokba, melyekben minden szem könnytől ázott s még a máskor fásúlt lelkű emberek is összekulcsolt kézzel imádkoztak nagy veszedelemben küzdő hős fiaik életbenmaradásáért és viszontláthatásért. Tizenöt esztendő sok-sok szív sohajából és fájdalomából emelkedett fekete felhőn át nézünk abba a kegyetlenül gyilkos világba, melyhez hasonlót az emberiség nem látott s mely vérpárás világban milliók és milliók pusztultak el ártatlanul és könyörtelenül.

Emlékezünk még, fegyver dördült el délen s egy trónörökös és hitves hajtotta fejét gyászos fekete koporsóba, hagyva maga után árvaságra kényszerített síró gyermekeket. Emlékezünk még, megszólalt a harci riadó, trombita harsogott fülsiketítően, dob pergett szívbemarkolón és búcsuzniok kellett vérünkben való véreinknek. Emlékeztek-e ti apák és anyák arra az édes búcsucsókra, melyet az elválás fájdalma szentelt meg? Jut-e eszetekbe ti gyászfátyolt öltött hitvesek az utolsó ölelés, melytől azt hittétek, megszakad a szíveitek? Látjátok-e gügyögő, apró gyermekek, kik azóta már ifjakká lettetek, édes apátoknak könnytől ázott arcát, mikor ti is sírtatok s talán akkor még nem is tudtátok, hogy miért? És érzitek-e még jó barátok, megfehéredett öregek, tiszta szívű asszonyok s ti mindannyian, kik érezni tudtok azt a zokogásba tört bánatot, mely nem hagyott nyugtot éjjel és nappal ti nektek?

Hogyne emlékeznénk ezekre a szomorú időkre, különösen mi, kiknek hősiezen küzdő szeretteink soha többé vissza nem jövének! Óh hányszor riadtatok föl éjjeli álmotokból, óh hányszor hullattatok köny-

nyet napi gondterhes munkáitokban arra a gondolatra: vajjon hol pihennek, hol nyugosznak a mi szívünk szerettei, kedves gyermekeink, feledhetetlen férjeink, jó apáink, hűséges testvéreink. Szeretném megmutatni nektek hőseitek pihenő helyét, hogy elzarándokolva oda, virággal diszíthessétek fel sírhalmukat. Hogy szeretném megmondani nektek: hőseitek édesen pihennek virágos réten, egy fa árnyékában, dalos madarak zengő énekei mellett. De nem tudok egyebet mondani én sem, csak azt, amit az írás így fejez ki: „Oh, hogy elhullottak a hősök a harcban“. Valahol messze, Galicia és Lengyelország vérrel áztatott sivatagjain. Szerbia hegyes-völgyes vidékein, a doberdói fennsík meredek sziklái között, a Kárpátok örökös hóval fődött fagyos mezőin, vagy Szibéria ismeretlen helyein porladnak mindenkitől elhagyatva és virágnélküli jeltelen sírokban.

Oda maradt, elhullott, sokszor megsíratott hőseiteknek emelt emléket a hálás kegyelet a mi ősi templomunkban, hol úgy érezzük legközelebb van hozzánk az Isten. Vajjon mit fog beszélni nekünk és utódainknak ez emlékmű, a hősök nevét megörökítő márványkő? Erre nézve szeretnék feleletet adni. Én úgy érzem, hogy beszélni fog az 1. a múlt idők szenvedéseiről és 2. a jövő nagy kötelességéről.

I.

Magyar nemzetünk örökké beszédes történet könyve vérpiros betűkkel van véges végig írva. Annak csaknem minden lapjáról mártiri szenvedések szomorkodnak felénk. Elkezdve a honfoglalás nagyszerű művének idejétől, világverő Attila és államalkotásáról híres Árpád apánk dicsőséges korszakától ezer esztendőn keresztül napjainkig, a szenvedéseknek és nemzeti megpróbáltatásainknak szomorú tényei vannak följegyezve a nemzeti dicsőség ragyogó sorai mellett. IV. Béla uralkodása alatt a tatárok semmisítik meg a virágzó életet az Alföld gyönyörű rónáin s az erdélyi halmokon; apákat és fiukat hurcolnak nyomoruságos fogságba és oltják ki életét a családok erősségeinek.

A mohácsi vész ezer és ezer ifjui életet követel magának, hogy könnytől ázott arcu édes anyák gyermekük után sírva, vigaszt ne találjanak sehol. A törökök elleni évtizedes, sőt évszázados harcok óh mennyi gyászt és könnyhullatást okoztak ősapáinknak, úgy, hogyha azokat a könnyeket mind összehordanók, egy a hősök véréből pirossá festett hatalmas könnyfolyam lenne azokból. 1848—1849 magyar életünk bús esztendei, mikor a szívekbe markolt a legnagyobb költő fájdalmas dala: „Ott essem el én a harc mezején, Testemen át futó paripák száguldjanak“, vagy amikor az édes anya egy szent eszmétől he-

vülve, fiai közül „az egyiket nem síratta, a másikat odaadta”, vagy amikor a világosi fegyverletételnél a nemzet bukásán sírva, szem szárazon nem maradt.

De lefolyásában és reánk nézve végzetes eredményében emberi életet megkinzóbb, szent értékeket megsemmisítőbb időket ember még nem látott, mint az 1914–1918. évi, négy esztendeig tartó világháború. Most emberek milliói robotolnak állatias sorsban a világ négy táján felsebzett lábakkal, hátukon nehéz podgyászokkal s keblükben a hazagondolás ki nem mondható fojtott vágyával. Egymásra rohannak, mint vadállatok felső parancsszóra, anélkül, hogy tudnák, miért cselekszik ezt s szúronyerdők rohamában elesik az édesanya legjobb gyermeke, nyomorékká lesz az édesapa hön szeretett fia. Sebesültek halálordítózásai reszkettetik meg a fegyverek golyójától sikoltó levegőt s nincs ott a hitves és gyermek, hogy bekötözze a vérző sebet, hogy vizet adjon a fájdalomtól tikkadt ajaknak, hogy édes csókját lehelje a haldokló testre. Óh, nemzeti életünk történetkönyvében nem találok sehol véresebb eseményt, mint e gyászos időt, mikor megsíratott hőseink virágos sapkával, fölvirágozott vonatokkal, ajkukon a fájdalom dalával mennek a halál mezejére, hol lövész árkok bűzös levegőjében, álmatlanságtól és éhségtől elcsigázott testtel csak a folyton rájuk törő halált látják maguk előtt, mikor varjak ezrei kovályognak egy-egy ütközet lecsendesedése után szanaszét heverő élettelen emberi roncsok felett.

Óh, ti bús idők, emlékezetünkben ma megelevenedtek. Látni véljük azokat a rózsaszínű kis lapocskákat, melyek lövészárkok fadarabjain, egy-egy véres kövön, vagy holttetemen iródtak. Aztán eszünbe jut a szivettépő fájdalom, mikor a lapocskák már nem jöttek többé, de jött a sújtoló hír és izenet: elesett az, akinek élete életünkhöz volt kötve s közös katonasírba helyezték életnélküli bajtársaikkal. Jött az izenet: koporsójuk a rongyos katona köppeney, szemfedelük a fehér oltott mész, fejfájuk egy rozoga fadarab.

Hiába a sok áldozat, a rettenetes könnytenger, a sohajfelhő, mégis „mint oldott kéve, széthullt nemzetünk”.

Ezekről a szenvedéses nagy időkről beszél édes testvéreim ez az áldozatkészségből emelt márványkő, az arra vésett 33 hős nevével. Beszél nekünk, amig élünk, beszél gyermekeinknek és utódainknak, amig csak állni fog e szent templom s mig lesz egy ember fajunkból, aki tiszteletben tartja a múlt emlékét. Elfogja mondani az érzéketlen kő a rajta díszlő arany betűivel, hogy volt egy idő, mikor sorainkból 33-an haltak meg ifjan a sokat szenvedett hazáért. Majd évszázadok múltán, mikor itt fognak imádkozni áhitattól átszellemült arccal utódaink s mi mindenkitől elfeledve nyugszunk majd a porban, ők a hősök akkor is

élni fognak neveikben s elfogják mondani unokáinknak unokái: ime ez, vagy az a név az én fajomnak, az én elődömnek a neve volt.

II.

De beszél ez emlékmű a jövő nagy kötelességeiről is.

A kötelességteljesítésnek áldozatai űk, a hősök. Azt áldozták föl, amit — bár égjünk el a fájdalom tüzében — többé visszakapni sohasem lehet: az életet. Óh, mi a mi mostani és ezutáni áldozatunk a hősök áldozatával szemben? Elenyésző csekélység s mégis értékes, ha azt megértő lélekkel tesszük.

A reánk nézve szerencsétlenül végződött világháború súlyos gondokat, nehéz kötelességeket helyezett rokkanttá lett vállainkra. Mindekelőtt azt a gondot, mely ma minden magyar embernek közös sorsa, a megélhetés súlyos problémáját. Óh, hiszen nincsen ma egyetlen magyar család, melyben elmondhatnák a család tagjai, mi gontalanul éljük az életet s boldogulásunk mezeje virágokkal van szépen kihimezve. Nincs magyar intézmény, melynek magasba törő lombos fáját meg ne tépték volna a pusztító viharok s mely tovább állhatna a mi kicsavart életünk áldozata nélkül.

Ott van aztán az a kötelesség, melynek jóindulatú teljesítése alól Árpád ivadékának nem volna szabad félrehúzódnia, mely nem más, minthogy ha még ezer annyi szenvedéssel, fájdalommal, megvetéssel és kigunyoltatással kellene is szembe néznünk, akkor is küzdenünk kellene minden erőnkkel édes anyánktól tanult szép magyar nyelvünk diadaláért, apáinktól örökölt ősi hagyományaink megőrzéseért és fájdalmak közt megerősödött nemzeti kulturánk tovább fejlődéséért.

De talán nincs szebb kötelességünk, mint dicsőséget szerezni minden cselekedetünkkel a magyar névnek, mint az az egyszerű parajdi származású magyar birkózó világbajnok, Keresztes Lajos, ki a múlt évi amsterdami világversenyen azzal a gondolattal indult az életveszélyes birkózásba; „ha meg kell halnom, akkor is győznöm kell“, dicsőséget szerezni a magyar névnek, sok nagy nemzet birkózóival szemben s ki most közelebről szép Erdélyországban édesanyja meglátogatásán lévén, elmesélve azokat a nyaktörő birkózásokat, melyeket a világ legerősebb embereivel vívott meg győzelmesen, — mint Dávid a Góliáttal — édesanyja így szólt: „édes fiam, ha csak egy kicsit is szeretsz engemet, a te édesanyádat, hagyj fel ezzel a csúnya mesterséggel“, azt felelte: „csak még egyszer édesanyám 1932-ben, az Amerikában rendezendő világversenyen, mert ezzel tartozom második anyámnak, magyarságomnak“. Dicsőséget szerezni afiai a magyar névnek, ez a mi legszebb kötelességünk ma!

Mondjátok csak, nyugodhatnak-e békén, csendesen idegen sírjukban a hősök, ha szellem-lelkükkel azt látnák, hogy az apák és anyák megtagadják azt, amiért ők meghaltak s szolgálatába szegődnek idegen népek Isteneinek. Avagy nem zokognának-e halottaikban is, látva, hogy a fiak méltatlanok az ők neveikhez, mert nem teljesítik a nemzeti áldozattétel szent kötelességeit. Mit érne az emléktábla, ha az kötelességeink nem teljesítése miatt minket szüntelenül vádolna?

Ezekre a fönnt említett fontos kötelességekre emlékeztet, figyelmeztet kedves testvéreim az emlékül emelt gránitkő az arra vésett 33 hős örökké élő nevével. Figyelmeztetni fog arra, hogy csak úgy fognak édesen álmodni ők, a hősök, jeltelen sírjaikban, ha mi és utódaink, a mindenkori élők híven teljesítsük mindenkor szent kötelességeinket.

* * *

A múlt szenvedéseiről és jövőnk nagy kötelességeiről beszélő emez emléktábláról hadd hulljon le a lepel, hogy olvassátok, olvassuk arany betűkkel fölvésett neveit azoknak, kiknek neveit tizenöt esztendő alatt annyiszor foglaltuk áldó imádságunkba. Neveiteket eleitől végig olvasva ti áldott hősök, mintha látnám megszellemült arcotokat. Hallani vélem amint mondjátok, köszönjük nektek édesapáink és édesanyáink, szeretett hitveseink és árvagyermekeink, kedves testvéreink és jó barátaink, hogy tizenöt esztendő múltán nekünk is emléket emeltetek. Köszönjük, hogy amikor annyi sírkő jelzi a temető néma világában az egykor szeretett szívek porrálevését, rólunk is megemlékeztetek s nem hagytatok a feledés homályában. Hallom, amint mondjátok, hajnalhasadatkor mi is ott szántogattunk az ismerős barázdákon s versenyt énekeltünk a dalos pacsirtával, ott kaszálgattunk a virágos réteken, örvendezve az életnek. Láttuk, amint sugárözönével bearanyozza a felkelő nap a bérceket és halmokat s búcsu csókot lehet a megért búzakalászkokra a lenyugvó égi szem. Halottuk mi is égi zenéjét szépen szóló harangjainknak, veletek imádkoztunk együtt a Sion megszentelt hegyén s hallgattuk az ígét, Istennek beszédét, valamikor régen. Igen-igen, emlékeztek-e vissza élők, mi is veletek éltünk, mert a tiétek voltunk. Köszönjük, hogy nem feledtétek el a szent kötelekeket.

Elhallgat a hősök beszéde. Visszatértek égi lakhelyükre. Mi, kikhez szólottak, tegyünk szent fogadást, hogy ezt az emléktáblát mocsoktalanul adjuk át az utánunk jövő utódoknak s addig is koronként virágkoszorukban ékesítjük arra soha meg nem szűnő kegyeletünket. Megérdemlik ők, kik a hazáért adták drága életüket, hogy őrizze emléküket a hálás kegyelet. Ámen.

Bálint Ödön,
karácsonfalvi lelkész.

Keresztelési beszéd.

(Alkalmi).

„Áldom az Urat minden időben . . .“ Az Urban dicsekedik az én lelkem . . . Magasztaljátok Őt velem együtt . . . Megkerestem és meghallgatott és minden rettegetéseimből megszabadított engemet . . .

Akik Ő reá néznek és Ő hozzá futnak, azoknak orcájuk meg nem pirulnak . . . Tábort jár az Ur angyala az Őt félők körül . . . Jöjjetek ide fiaim és hallgassatok engemet, az Urnak félelmére megtanítalak titeket.“ (Zsolt. 34. 2-12)

A zsoltárokat író koronás dalnoknak szívből fakadó szavait hangoztatom előttetek, ti, kedves szülők, a családi béke és boldogság ez öröm ünnepén. A bennük foglalt igaz érzelemnek melegétől megtelik a szívem, midőn az isteni kegyelemnek és jóságnak oly nagy dicsőségére emlékezem. Mert e gyermek, ez ártatlan angyali lélek világrajövedele az édes szülőkre nézve az isteni kegyelemnek és jóságnak megtestesülése; az ők keblükben az újabb erőre emelkedett *hitnek*, a diadalmas életnek a szimboluma.

A hitet, mint lelkünkben gyökerező állapotot és tehetséget kell tekintenünk. A vallás olyan életerő, amely belátás, átértés és megismerés; olyan nyilvánulása a bennünk lakozó isteni léleknek, amely a szenvedések tűzében is új célokat, új horizontokat lát és amellyel a gyarló, gyenge ember a világ hiuságain és csalódásain, a megpróbáltatások szomorúságain felülemelkedik.

Megszállják a lelket néha az élet küzdelmeiben a fájó emlékek. Megtelik a szív sokszor a lemondás bújával, fájó érzelemmel. Amikor az ifjú kornak szent gyönyörűséggel szőtt ábrándképei fölött megjelennek sötét, vést jósló fellegek, amikor az élet ragyogó napjának könnycseppekben megtörik súpára, amikor a mulandóság gondolatában már-már elmerült lélek sóhajtva szól: mincs más a mi végzetünkben, csak szomorúság, „csak tűnékeny álmokép és csalódás az ember élete“.

De megmozdul az élet a lemondás felett... Megtelik a szív a diadalmas élet titkos sejtelmével. Felöltözik a lélek mennyei erővel, szent vágyódások, új elhatározások nemes hevületével. Felhangzik a kebelnek húrjain ismét a győzelmi ének, a hála zsoltosma, az újabb erőre emelkedett hitnek szava: „Áldom az Urat minden időben... Az Urban dicsekedik az én lelkem... Magasztaljátok Őt velem együtt, mert megkerestem és meghallgatott és minden rettegésemből megszabadított engemet“ stb.

Igen! E gyermek, az ártatlan kis angyali léleknek világra jövele — úgy-e édes szülők — a boldogító hitnek újabb erőre emelkedése... de egyszersmind az újabb lelki energiává lett szeretetnek szimboluma.

A szeretet az a benső meleg érzelem, amelynek érintésére kinyílik a meglankadt életnek virága. A szeretet az a lelki jószág, amely a legjobbat adja; az a felmagasztosult kedélyállapot, amellyel az ember „Istent és önmagát és az emberiséget megtisztult, átszellemült egységben és közösségben hordja át.

A szeretet az ember születésével, az ember teremtésével jött le a világra.

Nézzétek, amaz égi vándorok oda fenn mily csendesen és békésn haladnak pályájukon anélkül, hogy egymást érintenék, összeütköznenek. De talán volt idő, midőn a csillagok vadul száguldoztak össze vissza az ég űrben. Egyik keresztül metszé a másiknak útját s ha összerobbantak, hány törhetett közülök darabokká. Ekkor teremté az Ur az embert s lejött a világra a szeretet és betölté a földet és eget. A csillagoknak pedig megparancsolá, hogy világítanak meg számukra az éjszakát. Ekkor mindegyik csillag elkezdé a másik pályafutását tisztelni s mind ritkábbá vált, hogy egyik összeütközött volna a másikkal s a ragyogó csillagsereg épp oly békés lett, mint a minő végtelen. A szeretet és egy közös cél hozta létre ezt a csodát.“

Igy rajzolják az írók (Ebers) a szeretet nagy hatalmát és csodaszépségét, melynek értelme és jelentősége az, hogy a vonzódás és életösztön célirányos természeti törvényének átszellemült betöltése a szeretet.

Nincs nagyobb szeretet, mint az édesanya, az édes szülő szeretete gyermeke iránt. Csak az égi atya szeretete multhatja fölül ennek mélységét, igazságát és őszinteségét. A tenger el nem olthatja ezt a szeretetet. A csillagok nem ragyoghatnak tündöklőbben, mint az az öröm, mellyel az édesanya keblére öleli gyermekét és annak épségében gyönyörködik. Ez a szeretet csapott lánggra, mint új életerővé lett energia a ti kebletekben édes szülők. Ez a tündöklő szeretet dobogtatja a ti szíveteket s ragyog az orcáitok felderült fényében. Erre az újabb erőre emelkedett hitre és erre az új lelki energiává lett szeretetre szenteljük

fel ez ártatlan kisdedet, hogy legyen az ő kedves, drága élete ezeknek gyönyörűséges élő szimbóluma.

Mi, az igaz élő hitnek, szeretetnek és jóságnak dicső példányképehez, az Ur Jézus Krisztushoz engedjük járulni e kisdedet, a keresztség által a szülők és keresztszülők útján, az ő követésére elkötelezni kívánjuk, de előbb imádkozzunk.

Ifj. Sándor Gergely,
désfalvi unitárius lelkész.

Urvacsorai agenda.

(Karácsonykor).

„Hol van a zsidóknak született királya, mert láttuk az ő csillagát napkeleten és jöttünk, hogy neki tisztességet tegyünk“.

Az egyszerű pásztorok már elindultak, hogy fölkeressék a világ Idvezítőjét. De megmozdulnak a nagyok, a bölcsek is. Űzi, hajtja őket a lelkükben élő szent vágy, mely egy boldogabb jövő képét rajzolja oda képzeletük fénylő egére. Az ő ajkukon hangzik a nyugtalan kérdés: „Hol van a zsidóknak született királya, mert láttuk az ő csillagát napkeleten és jöttünk, hogy neki tisztességet tegyünk“.

Óh akkor még egészen más képet festett képzeletük, mint amit az élet valóra váltott. Gondolkozásuknak a központjába egy dicső, hatalmas, boldog múltat visszavarázsló Idvezí ő áll, aki naggyá és dicsővé teszi a népet, boldoggá az országot, mely tűr és szenved, de reményét nem adja fel. Óh akkor még nem gondolták, hogy aki eljött s akik vágyaik ragyogó színével öveztek körül, annak legáldásosabb munkássága közben nem lesz hol fejét lehajtania, s akit az a felséges tudat fog csupán vigasztalni, hogy az ő országa nem e világból való. Várakozásuk fájó csalódása közben tanulták meg, hogy minden igazi nagyság és dicsőség a szeiidség és alázatosság, a jóság és könyörület, a bízó hit és önzetlen szeretet talajából nő és annak szárnyain emelkedik magasra. Kemény beszédek lesújtó, de egyben elevenítő igazságai tanították meg a megújulásra váró világot arra, hogy „a test nem használ semmit, lélek az, ami megelevenít“. A külsőség káprázatos fénye, a gazdagság irigyelt kényelme, a születés előkelősége, a királyi korona tündöklése: mind-mind a múlandóság erőtlén oszlopaira vannak felépítve. Az igazi erő és valódi nagyság, melynek a nyomán fejlődés, tökéletesedés, valódi boldogság jár, az el nem fáradó, a tűró és szenvedő, a másokért is nyugtalan, az emberiségért is áldozni tudó lelkek mélyén születik; onnan tör elő s keres érvényesülést, jövőt a maga számára.

Ah, az a jövő!... Ez izgatta mindig a lelkeket! Mi lesz, hogy lesz? E kérdéstől nem tudunk szabadulni e szent asztalnál se. Szeret-

nénk belenézni Jézus lelkébe, hogy megtudjuk, honnan merítette a csodás erőt, mellyel nagy küzdelmei és szenvedései között meggyőzte a világot. Szeretnők megismerni, magunkévá tenni azt a hitet, mellyel a keresztfa kínjai között is nyugodtan tudott Istenre nézni és megvigasztalódni, tudva, hogy az övé a győzelem és örökké élni fog s akik az ő hitét és legyőzhetetlen bizalmát teszik életük kincsévé, azok is élni és győzni fognak!

Az életet s az élet győzelmét hirdeti e szent asztal emlékeztető jegeivel. Hirdeti, hogy a nagy nyomoruság idején látszik meg igazán s tesz csodákat a hit ereje; hogy nehéz elnyomatás súlya alatt ébred legyőzhetetlenül az életerő, az önállóságnak és szabadságnak tudata; hogy Jézus eljövételéhez fűzött nagy reménység a csalódás és csüggedés számtalan mélységén és szakadékán vezetett keresztül, míg megvalósult, de az igazság győzelme, az élet diadala nem maradt el.

Ha a hajdankor népe türelmetlenül várta az Idvezítő eljövételét s általa egy boldogabb jövő feltűnését, lehetne-e tagadni, hogy a mi lelkünkön is ott van a megváltást váró kérdés: Hol van a mi Idvezítőnk, ami megváltó királyunk, aki leveszi lelkünkről a nagy terhet, ennek a mai világnak nagy terhét, mert itt állunk, hogy tisztességet tegyünk?

Mintha valami titokzatos hang törne elő ez asztalnak az áldásából, mely biztatólag mondja: várjatok bizalommal, tűrjetelek türelemmel, mert reménységetek meg nem szégyenit; a próbákon át jön számotokra is az igazi, az értékes élet. Mintha Jézus lelke is megnyílnék előttünk és ismételné: „tanuljátok meg tőlem, hogy én szelid és alázatos szívű vagyok... s léssen nyugodalmatok“. Mintha távoli angyali szózat is zengne: emberek, én népem, küzdjetelek és bízva bízzatok, mert „aki hiszen énbennem, annak örökélete van“. Tudjuk e hát csüggedés nélkül mondani: Hiszek Uram!

Ha igen, alázzuk meg magunkat Isten szent színe előtt, szálljunk magunba s bűneinket megvallva, járuljunk e szent asztalhoz.

Kovács Lajos,
brassói lelkész.

Ima.

Isten, édes jó Atyánk! Már az őseiber csodálva csillagvilágod tengerét: vágyakozott feléd megismerésedre, megihletődéssel szíve szeretetre dobbanásában érezte közelségedet, elméje gondolatában midőn meggyújtottad a megértés első sűgarát, mintha jövőre megszentelő kijelentésedet: „Én vagyok a te urad, Istened; te vagy az én választottam“ hallotta volna.

Időtlen idők folyamán hányszor igazolta életünk története; és az eseményeknek mily gazdag sokaságában nyertek ezek az igazsággá lett megsejtések újabb és meglepőbb kijelentést.

Minden nagysága és dicsősége minden győzelme és előhaladása történetünknek, ebben találják alapjukat, kútforrásukat és messze világító szövétneküket. Légy áldva édes jó Atyánk! mindezekért és azért is, hogy tégedet lelki szemeink előtt fölfedett kijelentéseidet melyeket időről-időre ismételtél és mindannyiszor érthetőbbé tettél ránk nézve a Te küldöttjeid, prófétáid, választottjaid által.

Leborulunk szereteted kebelére és áldjuk jóságodat és irgalmasságodat, melyekről különösen akkor emlékezünk meg, amidőn választottjaidat felkölti sirjuktól az emlékezés napja; mert választottaidról emlékezve nyilalik át szívünkön annak az öntudatnak tövisszúrása, hogy azok közül sokaknak ástunk erőszakosan sírt és felmagasztosító dicsőségükért és kijelentéseikért áldozati máglyára, börtönbe hurcoltuk. Fájó emlékezés között emlékezünk éppen ezért arra a nagy szellemű hithősünkre, akinek a nevedért, egységédért és Jézus igaz tanaiért, akit úgy szeretett, hogy életét adta érte, vértanú halált kellett szenvedjen.

Bocsáss meg édes Atyánk. Bocsánatod jeléül cselekedd, hogy emlékét, hirét és nevét őrző, messze terjedő igazságát, lelkesedését és rajongó szeretetét mindazokkal a cselekedeteivel, beszédeivel, melyek nevedre dicsőséget, az emberiségre, avagy ennek csak egy kis töredékére, felvilágosodást, előrehaladást, lelkimegnyugvást és kibékülést árasztottak, lelkünkben mi is ápoljuk, növeljük.

Derítsd fel előttünk az 1579 nov. 15. sötét éjszakájából a föltámadás húsvétját. Ird be bizonyossággal lelkünkbe azokat a jelenkori fölemelő jelenségeket, amelyek a művelt nemzetek között nyilvánvalók és Dávid Ferenc nevével szoros kapcsolatban vannak.

Ezekkel győzz meg minket arról, hogy az igazság hősei s közöttük a hit, a vallás bajnokai, még ha börtön vagy bitó halottjai is lettek, kiemelkednek sírjukból és a haladó idővel megdicsőülnek.

Áldásos emlékét hithősünknek, Jézus igaz apostolának emeld még dicsőbbé, hogy így mind többen ismerjenek meg Tégedet egyedül Istennek és imádjanak, mint édes Atyát.

Hallgass meg minket. Ámen.

Lőrinczy István,
vallás-tanár.

Hogyan tanítsuk a szentírást?

Azt szeretném bemutatni, hogy a lelkipásztori munka körében, tehát az ígehirdetés, bibliamagyarázat, vallásos estélyek, hitoktatás és esetleg beszélgetés közben milyen módszert alkalmazunk, hogy a bibliának csodálatos kincseire hűveinknek s általában embertársainknak figyelmét rátereljük s az emberiség abból mindig igaz vallásos ihletet nyerhessen. Erről a kérdéstről mi közöttünk és mások között is sok szó esett és sok, nemes törekvést kifejező elmélkedés tervezgetés hangzott el. Azonban akármily fontos volna is ezekről áttekintő összefoglalást adni, engedtessek meg az idő rövidségére való tekintettel, hogy az elmélkedésből csak a legszükségesebbre: az elvi fölfogás és álláspont megvilágítására térjek ki s aztán kíséreljem meg a kérdés gyakorlati megoldását.

Mindenek előtt tegyük megfontolás tárgyává a vallásról való fölfogásunkat, hiszen a vallásosság legősibb és legértékesebb kodexéről, ősforrásáról van szó. Azonban ez alkalommal tekintsünk el a pontos bölcséleti meghatározásoktól, melyek a vallást egyik vagy másik szempontból domborítják ki, hanem gondolkozzunk az egyszerű ember vallásos lelkével. E szerint a vallás az a csodálatos erő és hatalom, amely a földi halandó lényt összeköti az örökkévaló Istennel s az ember számára mindig biztosít egy nálanál felsőbb erőt és segítséget s ez az erő a lélek értékeinek az örökkévalóságát biztosítja. A vallás nem hedonista boldogságot, nem önző hasznot keres, hanem fejlődést, tökéletesbülést, az élet tökélyét és teljességét keresi és biztosítja az ember számára. Az ily vallásosság semmi körülmények között sem halványul el; nem züllik le a közönyösség pocsolyájába, hanem akár az egyén, akár a társadalom szempontjából a fejlődés és haladás fontos, sőt diadalt biztosító ereje lesz.

Szándékosan mondtam a vallásról, hogy csodálatos erő. Az utóbbi három évtizedben talán éppen a mi nagy Brassaink félreértéséből, igen sok bejött hozzánk a racionális fölfogásból s ez — a külön-

ben igen jelentős és tiszteletreméltó szellemi irányzat — nemcsak megtisztította a hitbeli felfogást, hanem meglehetősen rideggé, szárazzá és szűkkörűvé is tette. Újabb időben, különösen James Vilmos amerikai lélekbúvár tanításai alapján nagyon sokat beszélnek a tudatalattiról és a tudatfelettiről, mely területéről a léleknek ihletett percekben csodálatos meglátások vetődnek az öntudatba. Ezen felfogás nélkül nem lehet megérteni a nagy prófétai látomásokat, jövendöléseket. Azonban ezen felfogásunk mellett is állíthatjuk, hogy a vallás nincsen ellentétben a tudománnyal, a hit a tudással, de azért a kettő nem egy és ugyanaz. A vallás világa a végtelenség. A vallás több, mint a tudomány. A hívő ember előtt semmi sem lehetetlen. A nagy hit hegyeket mozgathat. A hit teremti meg az eszményeket, az vértézi fel az embert és embercsoportokat olyan nagy, boldogító eshetőségek kivívására, melyek józan számítással a lehetetlenség birodalmába tartoznak. Egy pár évtizeddel ezelőtt, az értelem mindenhatóságában bízva, azt mondtuk: Nem hiszem, amíg nem látom. Ma hódolattal halljuk a nagy Mester ajkairól: Boldogok, akik nem látnak és mégis hisznek s ha mégis kísértene a régi hitetlenség, hő imával fordulunk az ég felé: Hiszek uram; segíts az én hitetlenségemben.

Ezen álláspont után jelezzük felfogásunkat a bibliáról is. Gondoljunk egy pillanatra az ó protestáns felfogásra. E szerint a biblia minden sora, Isten szava, Csalhatatlan íge, amelytől függ az egyházunk és a hitelveknek az igazsága. E szerint az élő pápa helyett a papiros pápa (a biblia) a csalhatatlan, Ezen az alapon a 16. századi protestantizmus megállapított egy hitrendszert s ennek érdekes következményei lettek: Ahogy abban az időben ismerték és magyarázták az írást, úgy alkották meg a hittani rendszert. A hittani rendszerük tehát a 16. századi bibliaismeretüknek szülötte, gyermeke. Minthogy a hittani rendszerrel kapcsolatosan szervezett egyház keletkezett, az egyház nem tud megválni a hitrendszer lényeges pontjaitól s hiába mozog a föld, hiába beszélünk haladásról, fejlődésről, a bibliával szemben a bibliamagyarázók egy jó nagy része hittani alapon áll s így most a gyermek (a dogmatizmus) érdekei szerint magyarázzák a bibliát. A biblia tehát ma arra szolgál, hogy tűzön, vizen, mindenáron igazolja az egyház tanait. Kiváló jó példa erre Frankhausernek „Vasárnapi iskolai tanítások“ címen, magyar nyelvre átdolgozott nagy műve, mely az erdélyi református egyház könyvtárában jelent meg. Ez kiváló munka és kitűnően van a magyar viszonyokra alkalmazva. A szerző igazi teológus és verbeli pedagógus s a könyv igazán gazdag tárháza a vallási és nevelési gondolatoknak. Azonban minden modernsége mellett is lényeges dolgokat elhallgat és magyarázatából nem érezhető ki az a nagy, értékes irodalom, melyet a

19. és 20. századi bibliakritika e világra hozott. Például a paradicsomi történetet teljesen a bűnbeesés esetének látja s úgy magyarázza, mint századokkal ezelőtt tették. Igen sok helyen szerepelteti a rossz megtestesítőjét (Sátán) ott is, ahol a bibliában a Sátán nem szerepel. Megint — s ez már nálunk is rendes gyakorlat — az a régi, a történeti tényre és valósággal ellentétes nézet jut kifejezésre, hogy az Isten az embert tökéletesnek teremtette, de az ember elpártolt Istentől s ezért eldobta magától s a kárhozát gyermeke lett. A történeti valóság pedig az, hogy réges-régen a zsidó nép is sokistent imádó volt s éppen az egy Isten imádása miatt, ami nagyon megkülönböztette a szomszédos népektől, gyűlt meg a baja szomszédaival. Ahogy tanítani szokták, a zsidó népnek egy saktáblaszerűen előre kirakott szerepe volt, melyet meg kellett futnia. A régi felfogás szerint mindennek azért kellett úgy történnie, ahogy történt, hogy az irások, a jóslások beteljesüljenek. Ezen az alapon elvész a történetnek lelkesítő, ihlető, példát mutató jelleme, ahol az emberi küzdelemnek végtelen nagy színjátéka perdül le s egyszerűen csak egy iskolai színjátékot látunk, ahol szinte tulságosan zavar a sugónak túlhangos szava. Ezen felfogás alapján a szentírás minden sora, minden mondata szent és sérthetetlen és egyforma értékű. Nincsen különbség Sisera megöletése, az átkozódó zsoltárok, a pesszista prédikátor, az isteni elhivatás elől megfutó Jónás, a mélységes mély prófécia és Jézusnak szeretetet lehellő evangéliuma között. Ilyen bibliaismeret mellett nem csoda, ha az emberek egyrésze lemosolyogja a bibliát, a másik félremagyarázza, a harmadik pedig nem törődik vele, mert nem volt alkalma megismerni az igazi értékét.

A mi felfogásunk szerint a biblia a hitnek és cselekedetnek legfőbb zsinormértéke. A bibliában a legfőbb vallásos eszméket megtaláljuk még pedig az emberi fejlődés különböző alakulataiban. S amint már említettük röviden, a vallásos ihletnek, eszméknek, vágyódásoknak, az embernek Isten felé való törekvésének a legtisztább kifejezése. Ez tehát olyan fontos könyv, amelynek hiánya el sem képzelhető.

Azonban a biblia a vallásnak a könyve főképpen és egyéb, ami benne van, mint történet, teológia, kosmológia, szociológia kérdések stb. csak mellékszerepet játszanak. A vallás irányzatok között is éppen abban van a bibliának a legfőbb jelentősége, hogy a fönséges egy Isten hitet diadalra juttatta. Mi különösen lelkünk legnagyobb meglepődésével látjuk azt, hogy a szentírás annyira monotheista, hogy az Istent lényegében is, személyében is egyetlen egynek hirdeti. Mi tehát nem erőszakosan magyarázzuk a bibliába bele az Isten személyében és lényegében való egységét, hanem éppen a bibliai egység fogalom szülte meg a mi szent vallásunkat, az unitarizmust.

19. és 20. századi bibliakritika e világra hozott. Például a paradicsomi történetet teljesen a bűnbeesés esetének látja s úgy magyarázza, mint századokkal ezelőtt tették. Igen sok helyen szerepelteti a rossz megtestesítőjét (Sátán) ott is, ahol a bibliában a Sátán nem szerepel. Megint — s ez már nálunk is rendes gyakorlat — az a régi, a történeti tényre és valósággal ellentétes nézet jut kifejezésre, hogy az Isten az embert tökéletesnek teremtette, de az ember elpártolt Istentől s ezért eldobta magától s a kárhozat gyermeke lett. A történeti valóság pedig az, hogy réges-régen a zsidó nép is sokistent imádó volt s éppen az egy Isten imádása miatt, ami nagyon megkülönböztette a szomszédos népektől, gyűlt meg a baja szomszédaival. Ahogy tanítani szokták, a zsidó népnek egy saktábla-szerűen előre kirakott szerepe volt, melyet meg kellett futnia. A régi felfogás szerint mindennek azért kellett úgy történnie, ahogy történt, hogy az irások, a jóslások beteljesüljenek. Ezen az alapon elvész a történetnek lelkesítő, ihlető, példát mutató jelleme, ahol az emberi küzdelemnek végtelen nagy színjátéka perdül le s egyszerűen csak egy iskolai színjátékot látunk, ahol szinte tulságosan zavar a sugónak túlhangos szava. Ezen felfogás alapján a szentírás minden sora, minden mondata szent és sérthetetlen és egyforma értékű. Nincsen különbség Sisera megöletése, az átkozódó zsoltárok, a pesszista prédikátor, az isteni elhivatás elől megfutó Jónás, a mélységes mély prófécia és Jézusnak szeretetet lehellő evangéliuma között. Ilyen bibliaismeret mellett nem csoda, ha az emberek egyrésze lemosolyogja a bibliát, a másik félremagyarázza, a harmadik pedig nem törődik vele, mert nem volt alkalma megismerni az igazi értékét.

A mi felfogásunk szerint a biblia a hitnek és cselekedetnek legfőbb zsinormértéke. A bibliában a legfőbb vallásos eszméket megtaláljuk még pedig az emberi fejlődés különböző alakulataiban. S amint már említettük röviden, a vallásos ihletnek, eszméknek, vágyódásoknak, az embernek Isten felé való törekvésének a legtisztább kifejezése. Ez tehát olyan fontos könyv, amelynek hiánya el sem képzelhető.

Azonban a biblia a vallásnak a könyve főképpen és egyéb, ami benne van, mint történet, teológia, kosmológia, szociológia kérdések stb. csak mellékszerepet játszanak. A vallás irányzatok között is éppen abban van a bibliának a legfőbb jelentősége, hogy a fönséges egy Isten hitet diadalra juttatta. Mi különösen lelkünk legnagyobb meglepésével látjuk azt, hogy a szentírás annyira monotheista, hogy az Istent lényegében is, személyében is egyetlen egynek hirdeti. Mi tehát nem erőszakosan magyarázzuk a bibliába bele az Isten személyében és lényegében való egységét, hanem éppen a bibliai egység fogalom szülte meg a mi szent vallásunkat, az unitarizmust.

A biblia tehát a vallásosságnak a legfőbb forrása lévén, annak az embertetvéreinkkel való megismertetése egyike a lelkipásztor legfőbb föladatainak. Hogyan tanítsuk tehát a szentírást?

Úgy, ahogy van, ahogy írva van s azt keressük, ami benne van. Ne tégy hamis tanubizonyságot, ez nemcsak peres ügyekben, hanem a tanítás, nevelés magasztos ügyében is szent és sérthetetlen igazság. A bibliát tehát átszűrjük a kritika rostáján, hogy annál jobban megtaláljuk igazságait, szépségeit.

A föntiekből következik, hogy nem a kritika a fő, hanem a benne való vallásos és erkölcsi eszme. Nem esünk tehát abba a kritikába, amibe ezelőtt 20–30 évvel Dodel után oly sokan estek, hogy azon akadunk fenn: a teremtés története mennyire nem felel meg a tudomány mai álláspontjának. A biblia teremtéstörténete elsősorban nem természettudomány és nem is tudomány, hanem vallás. A teremtő Isten és a hetedik nap megünneplésének a gondolata jut kifejezésre benne.

Hogy azonban a biblia egyes részeit hogyan magyarázom, függ attól is, hogy milyen alkalommal és kiknek adom elő. A prédikáció is egyik faja a bibliaismertetésnek, de itt már ez nem elsőrendű feladat. Vannak, akik csak jelmondatnak tekintik az alapígit s általában nem sokat törődnek azzal az összefüggéssel, ahonnan kiszakították. Teszik ezt nagy prédikátorok is, de nem helyes. Mi a bibliában nemcsak szavakat, mondatokat keresünk és találunk, hanem a szellemet, a lelket akarjuk megtalálni. Ez pedig akkor sikerül, hogyha onnan választjuk az alapígit, amely tartalom összefüggésbe állítható azzal, amit ki akarunk dolgozni. Így teszen a nagy Roberston is, akinek minden beszéde az alapígitnek magyarázatával kezdődik, ami nem akadályozza meg abban, hogy beszéde a modern élet minden vonatkozásaira ki ne szélesüljön. Ezzel a biblia szelleme mint élő valóság jut el a hallgatóság lelkébe, hogy ottan az életnek eledele lehessen. Minthogy a biblia a vallásosságnak olyan széles és mélységes keretét nyújtja, amely a mai élet minden vonatkozásaira kiterjed, nem kell attól félni, hogy nem leszünk elég modernek, hogyha a biblia mellett maradunk. Derzsi Károly egyik nagy beszédében (Főlebb, főlebb) a bibliai alapígit mellé még Longfellowtól egy néhány odaillő versszakot állított, melyek mintegy kiegészítései a bibliai alapígitnek. Nézetem szerint, ez az eljárás nagyon helyes, mert azt a felfogást szimbolizálja, hogy a kijelentés nem szűnt meg a bibliával, hanem tovább tart szüntelenül. Odáig azonban nem mehetünk, hogy a bibliát elhagyjuk, vagy kicsibe vegyük, mert azáltal csak veszíthet az emberi lélek.

A bibliamagyarázat tárgyunk tulajdonképeni alapja. Ezt úgy szoktuk gyakorolni, hogy a bibliából egy összefüggő részt felolvasunk, azután

azt megmagyarázzuk. A bibliamagyarázatnál nagyon lényeges kellékek: 1. A tárgy megválasztása. 2. Legyen összefüggő. 3. Olvassuk úgy, hogy abból benső buzgóság, hit, vallásos elmerülés áradjon ki. Ha ezeket nem tudjuk elérni, akkor már az első csatát elveszítettük, ha pedig ezeknek a követelményeknek eleget tettünk, akkor már jó úton indulunk el, a siker bízgatónak mutatkozik.

A bibliamagyarázatnál a helyes eljárás az, hogy a felolvasott részt beillesztjük abba a korba, amelyben keletkezett és nagy figyelemre méltatjuk azokat a szempontokat, amiért irták. A tárgy fontossága és jelentősége szerint ismertetjük történelmi, irodalmi, vallási, erkölcsi, társadalmi jelentőségét, de azért főképpen a vallás és erkölcs szempontja domborodik ki benne. Ez azonban sohasem zavarhat minket abban, hogy a mai viszonyokra ne alkalmazzuk. Éppen ebben van a bibliának s általában a vallásnak legfőbb jelentősége, hogy az életben útmutató lehessen. Minthogy semmi sincsen új a nap alatt, az ó-testamentumi vagy nemzeti küzdelmek, fájdalmas katasztrófák, újjáalkotások, templom-építés stb mind örök útmutatói az emberiségnek.

Amidőn a bibliát magyarázom, sohasem veszítem el szemeim elől azt a nagy szellemi magaslatot, ahol a názáreti Mester áll. Erről a magaslatról vizsgáljuk az egész vallást s nem titkoljuk el azt, hogy sok helyen a vallás és erkölcs szempontjából mélyen alatta járó felfogások találhatók.

A hitoktatás és belmisszió szempontjából a biblia elbeszélés alakban feldolgozandó, még pedig kritikai alapon. A kritikai alapot úgy értelmezzük, hogy a teljes bibliát a történelmi fejlődés keretébe állítjuk be, ahol a kritika csak a feldolgozóban, a tanítóban él, de előadásában mindig pozitívumot ad. Ezzel nagy szolgálatot lehetne tenni az igazi vallásosság ügyének. Ezen a téren a történet maga mondja el a benne levő szellemi valóságot anélkül, hogy bővebben morálizálnánk.

Végül — az utolsó, nem a legkevésbé fontos — arról kell megemlékeznünk, akinek a bibliát tanítjuk, magyarázzuk: a mi hallgató, olvasó vagy tanuló közönségünkről. Hogy ezeknek a fejlettségi, műveltségi fokához kell alkalmazni előadásunkat, annyira ismert közhely, hogy arról beszélni sem kell. Hogy azonban a mi szempontunkból a vallásban és bibliában az ember otthonos lehessen, az embernek veleszületett hajlamán széleskörű tudásra és ismeretre van szüksége. Úgy vagyunk a mi vallásunkkal, mint a londoni iskolás gyermek az angol olvasással. Ezt a londoni Punchből olvastam s az van benne elmondva, hogy egy londoni gyermek, aki éppen iskolába kezdett járni, az írás, olvasás tanulásban kifáradva azt mondta: az angol olvasás csak jól nevelt embernek való. Ez ott vicc, de nálunk több annál: valóság. A

bibliának ismeretéhez és szelleme megértéséhez csak szélesebb, általános műveltség útján juthatunk el. Éppen azért a bibliáismertetésnek párhuzamosan kell haladnia egy jól megalapozott és végrehajtott művelődési törekvéssel, hogy a népünk lelke szerzett műveltsége folytán alkalmas lehessen a biblia örök igazságainak befogadására.

Benczédi Pál,
alsóboldogfalvi lelkész.

Németországi vallásos mozgalom.

A németországi protestáns egyházak evangélizáló tevékenységéről igen érdekes képet nyújt az a gyűlés, amely Hamburgban június 3–6. napjain folyt le. Ezt a gyűlést a több mint 70 esztendő óta multtal bíró „Német evangélikus szövetség” (Die Deutsche Evangelische Allianz) hamburgi tagozata rendezte a legégetőbb mindennapi problémák megbeszélése céljából. A gyűlés előadás sorozata 12 pontot tartalmazott, melyeknek tárgyai igen élénken tükrözik vissza a német népléleknek mindama főbb problémáit, melyek ma a népnevelőket és egyházi vezetőket a legnagyobb mértékben foglalkoztatják.

Az előadások főképpen a bibliára, az élethivatásra és a gyülekezeti életre vonatkoztak.

A kitűzött kérdések fejtegetése az Evangelische Allianz programjának megfelelően, az evangéliumi szellem terjesztésének szolgálatában állott s szorosán véve a belmisszió körébe tartozott. Tudnunk kell ugyanis, hogy ennek a szövetségnek célja és feladata a tiszta evangéliumi keresztény szellem terjesztése és intenzíven élővé tétele a gyülekezetekben. A különböző protestáns és szabadelvűbb egyházak szövetkeztek erre a célra s az alapításkor már bizonyos alapelveket és tanokat szögeztek le, elfogadván azt egy közös kiindulási alapnak. Ezekben az alapelvekben bizonyos, hogy nem sok unitárius vonatkozással találkozunk, mert itt inkább az orthodox protestáns egyház dogmái jutnak érvényre, mint például az egy Isten három személyben, egyedül a hit által való megigazulás a bűnökből, az emberi természet teljes megromlása a bűnbeesés által. Szabadabb alapelvek: a szentírás a hitnek legfőbb zsinórmértéke, melyben kutatni és vizsgáldni minden kereszténynek joga és kötelessége, szabadon és önállóan; a Jézus Krisztusban való hit a megváltás egyetlen útja. (Nagel: Was will die Evangelische Allianz?) A testvériség evangéliumi szellemének terjesztése a

nagy egység, az általános Jézusi érzés és gondolkodás érdekében képezi ennek a szövetségnek legfőbb feladatát. És a kor minden égető problémájának megfejtését e feladat minél teljesebb betöltésében látják. Az előadások keretében felsorakoztatták mindazon kérdéseket, melyek mellett ma a keresztény emberiségnek nem szabad észrevétlen elhaladni s amelyek sajátosságosan a német nép érzés- és gondolatvilágát tükrözik vissza.

Megállapítást nyert az a tény, hogy a mai vallásosságunk nem elég mély, nem elég őszinte és egyáltalán nem az egyéni elmélyedés szüleménye. A biblia világa, a való élet világa, az evangélium követelménye és a való élet követelménye között óriási ellentét tátong. A mai keresztény ember nem fordít kellő gondot a szentírás világának és követelményének kutatására. Rendkívül sok akadályozó körülmény gátolja meg ebben éppen a mai társadalmi berendezkedés következtében. Istennek igéje, az evangélium szelleme a mindennapi életet nem lengi át annyira, ahogyan egy magát kereszténynek nevező társadalomban ez látható kellene hogy legyen. Az élethivatások, a kenyérért folyó kíméletlen harc miatt nem állanak összhangban az evangélium szellemével. A társadalom harsogó élet csatája nem a Jézus erkölcsi világát tükrözi, hanem az önzés pusztító, sötét hatalmait. Így a kereszténység a maga lényegében, mint ható és formáló erő nagyon ki van szorítva a közéletből és nem kapja meg munkaterét. Gyülekezeti életünkben nem az igazi eleven evangéliumi erő munkálkodik s a korszellem erkölcsromboló hatásai sivár helyzeteket idéznek elő. Az Isten akaratát az erős testvéries együttélésben és munkálkodásban a gyülekezetek nem tudják felmutatni. Az egyén nincs olyan szervesen belenőve az ő gyülekezetébe, mint azt az evangéliumi szellem megkívánná, mert a korszellem romboló hatású betegsége megtámadja a gyökérszálakat s az egészséges működést megzavarja. A házas- és családi életben siralmas pusztaságok találhatók, a házastársak egymástól való elidegenedése és a gyermeknevelés elhanyagolásai következtében sokszor a szabadság, a tekintély kellő tiszteletben tartása nélkül romlásba visz ifjat és felnőttet egyaránt. Mert a legnagyobb tekintély az Isten akaratából nekünk adott erkölcsi eszménykép, Jézus életében nem áll előttünk az őt megillető helyen. És minden kérdés megoldási lehetőségeinek végső konkluziója, hogy keresztényekké kell lennünk, a szó valódi értelmében. Egyéni elmélyedéssel szemlélni az evangélium követelményeit, nagy erőfeszítésekkel és lemondásokkal ellentállani a korszellem erkölcsromboló hatásainak. Akadt számos felemelő példa is, amidőn porba sújtott emberek erős jellemmel megállottak a tiszta erkölcs keskeny ösvényén. Ezeket a példákat követni, az igazi erkölcsi értékeknek megbecsülése, tiszteletben-

tartása által az evangéliumi szeretet térhódítását munkálni, a politikai, társadalmi, polgári, egyházi párt ellentétek éleit letompítani mély egyéni, vallásos élmények és meggyőződések által: ez az, ami a mai kereszténységet megmentheti, ami új életet tud teremteni a romokból s az igaz vallásos érzést az emberekben felkelteni és megtartani van hivatva. Tehát ennek az óriási, szép feladatnak középpontjában Jézus Krisztus és az ő evangéliuma áll, mint az Isten által küldött lehetőség, amit meg kell ragadni erősen és gondolkozás nélkül.

Fekete Lajos,
fogarasi lelkész.

Pályázati hirdetés.

Az Általános Unitárius Lelkészkör elnöksége Dr. Abrudbányay Ede köri f. ü. gondnok és kamarai képviselő úr szives adományából 4000, azaz Négyezer Leu pályadíjat tűz ki a következő tételre: „*Népünk vallás-erkölcsi és gazdasági életének szilárdítása.*”

Pályázhatnak unitárius lelkészek, lelkészi oklevéllel bíró segéd- és helyettes lelkészek, unitárius tanárok, tanítók, énekvezér-tanítók és énekvezérek.

A pályamunkák lehetőleg géppel, mindenesetre azonban idegen kézzel olvashatóan írva, az Általános Unitárius Lelkészkör elnökéhez adandók be *1930 május 1-ig.*

A nyertes pályamunka a Lelkészkör tulajdona marad, mely nyomtatásban való megjelentetéséről, esetleg sokszorosításáról gondoskodik.

A pályadíj a Lelkészkör legközelebbi közgyűlésén, vagy más nagyobb szabású összejövetelén nyilvánosan adatik ki a nyertesnek.

Az Általános Unitárius Lelkészkör nevében:

Brassó, 1929 szeptember 10.

Kovács Lajos,
lelkészköri elnök.

Sigmond József,
titkár.

Előfizetések nyugtázása.

(1929. jun. 1 – 1929. okt. 31-ig.)

1928-ra: Marosvásárhely, Iszló, Ikland, Csókfalva, Szentháromság, Szentgericze, Nyomát 100 – 100 L.

1929-re: Szabéd, Nyárádszentmárton, Vadad, Székelykál, Nyárád-szentlászló, Fülöp Zoltán, Albert Ferenc, Bedő Árpád 100 – 100 L.

Hadházy Sándor pénztárnok úr útján 1929. II. negyedre 1200. L.